

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. כל הראוי למזבח ולא לבדק הבית לבדק הבית ולא למזבח לא למזבח ולא לבדק הבית מועלין בהן ובמה שבתוכן.....1
- ב. הקדיש בור ואחר כך נתמלא מים ... שובך ואח"כ נתמלא יונים ... הקדיש את השדה ואת האילן מועלין בהן ובגידוליהם מפני שהן גידולי הקדש ... הקדישן ריקנין ואח"כ נתמלאו מועלין בהן ואין מועלין במה שבתוכן.....2
- ג. אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.....3
- ד. מכר בור לא מכר מימיו.....6

דף עט.

א. כל הראוי למזבח ולא לבדק הבית לבדק הבית ולא למזבח לא למזבח ולא לבדק הבית מועלין בהן ובמה שבתוכן

אחד המקדיש¹ לבדק הבית דבר הראוי לחזק הבדק כגון אבן או קורה², או המקדיש לבדק הבית דבר הראוי למזבח כגון כבשים ותורים, או המקדיש למזבח דבר הראוי לבדק הבית כגון אבן וקורה³, או המקדיש לזה ולזה דברים שאינן ראויין לא לזה ולא לזה, כגון המקדיש תרנגולין וחומץ ועיר, או קרקע אפילו הקדיש אשפה מליאה זבל או עפר או אפר, מועלין בכלן משעה שהוקדשו, עד שיפדו דברים הראויים להפדות⁴.

¹ רמב"ם הלכות מעילה פרק ה הלכה א

² עיקרא דקרא דמעילה הוא בקדשי בדק הבית ומה נקרא בדק הבית, כשמו כן הוא, כל הנצרך להבניינים כדכתיב במלכים (ב, יב) ביהודיע הכהן: כל כסף אשר יעלה על לב איש להביא בית ד' יקחו להם הכהנים וגו' והם יחזקו את בדק הבית לכל אשר נמצא שם בדק, וכתיב אח"כ: ונתנו את הכסף על ידי עושי המלאכה וגו' ויוציאוהו לחרשי העץ ולבונים וגו' ולגודרים ולחוצבי האבן ולקנות עצים ואבני מחצב לחזק את בדק בית ד', ובדברי הימים (ב, כד) כתיב דמשאר הכסף שנשאר אחרי המלאכה עשו כלי שרת ע"ש (וע' כתובות קו, ב). מבואר מזה דכל השייך לבנייני בהמ"ק והיינו כל היקף הר הבית הוי קדש מקדשי בדק הבית ומועלין בהם בדברים שאינם מחוברים לקרקע, אבל בנייני כל מה שהיון לחומת הר הבית אינן של קדש. ערוך השולחן העתיד הלכות מעילה סימן קעד סעיף א – ה

³ ויראה לי דה"ק כל הראוי למזבח ולא לבדק הבית והוא הקדישו לבדק הבית, לבדק הבית ולא למזבח והוא הקדישו למזבח, והייתי אומר כיון שהקדיש למה שאינו ראוי אין בה מעילה וקמ"ל דאפ"ה מועלין בה.

⁴ כוונתו דכל הקדוש קדושת הנוף אינו בר פדייה אם לא כשנפל בו מום.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ב. הקדיש בור ואחר כך נתמלא מים ... שובך ואח"כ נתמלא יונים ... הקדיש את השדה ואת האילן מועלין בהן ובגידוליהם מפני שהן גידולי הקדש ... הקדישן ריקנין ואח"כ נתמלאו מועלין בהן ואין מועלין במה שבתוכן

גידולי הקדש⁵ מועלין בהן⁶, כיצד הקדיש שדה והוציאה עשבים אילן ועשה פירות מועלין בהן⁷.

אבל המקדיש את הבור ריקן ואחר כך נתמלא מים⁸, הקדיש אשפה ואחר כך נתמלאת זבל, שובך ונתמלא יונים, הואיל ואינן גדולי הקדש אין מועלין בהן, וכן הזבל והפרש שבהצר הקדש לא נהנין ולא מועלין ומה יעשו בהן ימכרו ויפלו המיהן ללשכה.

⁵ רמב"ם שם הלכה ו

⁶ ופסק כר"י יוסי וצריך טעם למה. והר"י קורקוס ז"ל כתב שטעמו משום דבפרק הספינה (דף ע"ט) הובאה משנה זו ושנו הרישא בשם ר"י ושנו בברייתא אמר רבי נראין דברי ר"י לר' יוסי בבור ושובך משמע דקים ליה דת"ק היינו ר"י וידוע דר"י ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי גם שם העלה רבה דפליגי ת"ק ורשב"א דבבור ושובך דוקא פליגי אבל בשדה ואילן ד"ה מועלין במה שבתוכן דגידולי הקדש הם הילכך הכי נקטינן גם פ"ד דפסחים נתבאר שמועלין בגדולי הקדש גבי שלשה דברים שעשו אנשי יריחו גם בתמורה פ"ז שנינו ומועלים בגידוליהם הילכך כרבי יוסי נקטינן עכ"ל. כס"מ שם

⁷ ובברכת הזבח מעילה דף י"ג כתב דבקדשי מזבח הוא דלא משכחת גידולין אלא ביצי תורים וחלב אבל בקדשי בדק הבית כל גידולין אסורין עיין שם.

⁸ הנה רבוותא קדמאי הקשו דליזכי הוצר להקדש, כמו דזוכה להדיוט, ופירש רמב"ן (שטמ"ק ב"ב ע"ט ע"א) ובתוס' רי"ד (שם) דמעילה ליכא רק במידי דאתי מכת מקדש, דקדשי בני ישראל כתיבא, וגדולה מזו אמרו (זבחים מ"ה ע"א) דקדשי עכו"ם אין מועלין בהם. ועיין בקצות (ח"ו"מ) סימן ר'. וזה רבות בשנים אמרתי דעיקר קושיית רבוותא קאי רק על בור, הא על שובך נתמלא יונים לא קאי, דשובך קדוש קדושת בדק הבית נאם לא שהקדיש לדמי קרבנות ויונים אם יתפס עליהן קדושת בדק הבית הלא איכא איסורא, דהמתפס תמימים לבדק הבית עובר בעשה (פסחים מ"ב ע"א) ובכ"ה"ג איסורא לא זכייא הצירו אף להדיוט, וכמו דאמרו בפרק השואל (ב"מ ק"ב ע"א) וסוף חולין (קמ"א ע"ב) גבי לזכות קודם שילוח, ובפרט דדעת גבוה לא ניהא לזכות איסורא, אם לא דיוקדשו קדושת מזבח, והנה בעיקר סברת הרמב"ן דמעילה ליכא רק במידי דאתי מכת מקדיש ולא במידי דאתיא ממילא, והרב בקצות (ח"ו"מ) סימן ר' הביא ראיה, אמנם הוכיח שם דלא כהרמב"ן ואין ראיה לענ"ד, שבאמת יש חילוק גדול בין היכי שהקדש קונה ע"י הצירו בין היכי שהדיוט קונה בחצירו להקדש, דכאן מכת המקדיש ע"י הצירו קא אתו. אור שמח שם עיי"ש שהאריך בזה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

הקדיש בור מלא מים אשפות מלאות זבל מועלין בהן ובמה שבתוכן⁹, אפילו שהקדיש רק הבור או האשפה שאומרים אנו הקדיש גם המים והזבל. דסתם מקדיש בעיני יפה מקדיש כמבואר לעיל דף עב.

דף עט:

ג. אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם

כבר התבאר במסכת יבמות דף צג. ובגיטין דף יג: ובמסכת ב"מ דף לג: שאין אדם מקנה לחבירו דבר שלא בא לעולם¹⁰, שאין כאן דבר שיחול עליו הקנין, ואין חילוק בין במכר בין במתנת בריא בין במתנת שכיב מרע¹¹.

במתנת שכיב מרע כיצד האומר יאכל פלוני פירות דקל זה¹² לא אמר כלום, וכן אינו מקנה דבר שאין בו ממש, כגון שאמר ידור פלוני בבית זה¹³, אבל אם אמר תנו לו בית זה כדי שידור בו, או תנו לו דקל פלוני שיאכל פירותיו דבריו קיימים¹⁴.

וכן אין שכ"מ מקנה למי שלא בא לעולם, אא"כ מוכה לעובר שהוא בנו¹⁵.

במתנת בריא כיצד, האומר לחבירו מה שתוציא שדה זו מכור לך, מה שיוציא אילן זה נתון לך, וכן המקנה לחבירו דמי יינו לכשימכר היין. וכן אם תנו מה שתלד בהמה זו

⁹ וזה שאמרה מועלין בהן וכו' פירשו התוס' כגון שעקר חוליא ונהנה בה דאל"כ הא אין מעילה במחובר, והרמב"ם ז"ל לא ביאר כל זה מפני שפשוט הוא. וזה שכתב הזבל והפרש הוא במעילה (יב, ב), ופירושו זבל ופרש שיצאו מן הקדשים (תוס'), ולא דווקא שבהצר דה"ה בכל מקום אלא דדרכו להיות בהצר (רש"י). ערוך השולחן העתיד שם סעיף כג.

¹⁰ שו"ע ונו"כ חו"מ רט ד.

¹¹ פירוש, ולא תימא משום כדי שלא תטרף דעתו לקנו ביה טפי, כמו שתיקנו מה"ט שדבריו ככתובין וכמסורין דמי. סמ"ע שם וועיין רמ"א סימן רט סעיף ז הביא מחלוקת אם יכול לשייר לאחר דשלב"ל במתנת שכ"מ ¹² שו"ע ונו"כ רנג כא, וכתב בפת"ש ס"ק יט בשם שו"ת רעק"א סימן קמו שמסתפק באם לא היה בעולם בשעת צואה, אבל בשעה שמת כבר היה בעולם, אם מועיל, ונראה דעתו דלא מהני, עיין שם, ואף על פי שמלשון השו"ע נראה דהא דיאכל הוא מדין אין בו ממש, נראה דה"ה כשאמר אני נתן לפלוני פירות דקל, מדנקט בסיפא דדוקא בדקל לפירותיו,

¹³ שו"ע שם

¹⁴ שו"ע שם שהרי הקנה לו הגוף לפירות והוא דבר שיש בו ממש, וכתב בשו"ע דה"ה כשאמר עד זמן פלוני, וסיים השו"ע דה"ה בכל כיוצא בזה

¹⁵ שו"ע ונו"כ רנג כו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

לפלוני¹⁶, או שאמר מה שתלד פרתי או שפחתי מכור לך או נתון לך, לא אמר כלום, שהרי הדבר הנקנה אינו בעולם, ואפילו היתה הפרה או השפחה מעוברת לא קנה כלום כיון שאינם בעיני¹⁷, ויכול לחזור בו אפילו אחר שתלד הפרה¹⁸ או השפחה ואחר שגדלו פירות האילן ובאו לעולם¹⁹.

פירות נחשבים לא בא לעולם כשקנה אותם קודם שחנטו, אבל לאחר שחנטו כיון שהם בעין דינם כבא לעולם, וקנה²⁰.

ובמוכר עובר בהמה זה דוקא²¹ כשמכר לו באופן שרוצה את העובר לכשילד, אבל כשמכר לו העובר עבור בשרו כלומר שכשתשחט או תמות הבהמה יהיה בשר העובר שלו הרי זה דבר שבא לעולם, שהרי זה כהקנה לו אחד מאיבריה.

אם קדם הלוקח ותפש הדבר שקנה קודם שחזר בו המוכר, או הנותן²², אין מוציאין אותו מידו, ו"א²³ שלענין זה מועיל הקנין הראשון שאם תפש לא מוציאים ממנו, בין אם ידע המוכר ובין אם לאו. ו"א²⁴ שהוא מטעם מחילה, ולפיכך לדעתם דוקא כשידע המוכר או הנותן שתפס הלוקח קנה.

ודוקא כשהיה בקנין כסף מועיל תפיסה, אבל אם היה בקנין סודר, אפילו תפס אינו מועיל²⁵.

¹⁶ כלומר במתנת שכיב מרע. סמ"ע שם ח

¹⁷ ועיין קצוה"ח שם שדעת הרמב"ם בפ"ז מאישות (הט"ז) דעובר הוה ליה דבר שבא לעולם. וראיה מתמורה דף כ"ד (ע"ב) תנן כיצד מערימין על הבכור מבכרת שהיתה מעוברת אומר מה שבמעיה של זו אם זכר עולה ע"ש, ומבואר דהו"ל בא לעולם דהא כשם שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כך אין אדם מקדישומיהו לפי מ"ש הב"י ביו"ד סימן רל"ד (קס, ע"ב) גבי קונמות דקדושת הגוף שפיר חייל בדבר שלא בא לעולם ניהא. ¹⁸ ונראה דמוכר עובר פרתי אחר שנשחטה האם, תו לא הוי דבר שלא בא לעולם ואף על גב דעדיין העובר במעי אמו, דכיון שנשחטה הו"ל כמאן דמנח בדיקולא. קצוה"ח שם ג

¹⁹ סמ"ע שם י וש"ך ד

²⁰ רמ"א שם דשאני עובר מחנטו פירות וכמו שמחלק בסמ"ע (סק"ט) משום דעובר מכסיא וחנטו פירות מגליין. קצוה"ח שם ב

²¹ נתייה"מ שם חידושים ח

²² סמ"ע שם יא וש"ך ו ולדעתו פשוט שהרי הוא ממטעם מחילה כמו שיבואר להלן והרי לא מחל כשחזר בו

²³ לבוש, וסמ"ע סו מו.

²⁴ כ' הרא"ש פ' איזהו נשך דדוקא כשידע המוכר שתפס הלוקח ומטעם מחילה והבאתי דבריו לעיל סי' ס"ז סי"ז והכי משמע מפירש"י והנ"י שם וכן מוכח בתוספות ובהגהות מרדכי שם ובתוספות פ' חו"ה דף מ"א בשם רבינו תם וכן מוכח בהגהות אשרי שם ופ' חו"ה. ש"ך שם ה

²⁵ נתייה"מ שם ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

אם כתב ומסר לו שטר על הקנין, אחר שבא לעולם קודם שחזר בו,²⁶ הרי זה כאילו בא לידו²⁷, ודינו כתפס וקנה. וי"א²⁸ שאפילו מסר לו שטר קודם שבא לעולם²⁹ הרי זה כתפס וקנה.

יש אומרים, שאם פירש לכשיהיה בעולם הוא מקנה לו, אף על פי שעכשיו אינו בעולם, קנה והדינם הנזכרים אינם אלא במקנה לו סתם. ויש חולקין גם בזה.

יש אומרים שאף על גב שאין אדם יכול להקנות דבר שלא בא לעולם, מ"מ יכול לשעבדו בתורת שיעבוד, ויש חולקין³⁰. והעיקר כסברא ראשונה³¹, אולם זה בבא לחזור קודם שבא לעולם, אבל לאחר שבא לעולם כו"ע מודים שאינו יכול לחזור משעבודו³².

כל זה במכר מתנה או שעבוד, אך אדם יכול לחייב את עצמו לתת לו דבר שלא בא לעולם כשיבא לידו³³.

כל האמור אינו אלא שקנה מה שיוציא השדה או האילן או מה שתלד הפרה או השפחה, אבל אם מכר האילן לפירותיו או הפרה והשפחה לעובריהם, קנה מיד גוף האילן לפירותיו וגוף הפרה או השפחה לולדה ואין אחד מהם יכול לחזור בו³⁴. וכן אם

²⁶ סמ"ע שם יג

²⁷ ועיין חו"מ ר"ס פ"ז בהג"ה דמחשב השטר כהילך.

²⁸ ט"ז שם ובני יעקב מובא בקצוה"ח ו

²⁹ ועיין ביאורים [סק"ד] דלא מהני כשמסר לו השטר בשעת מכירה רק במכירת שטר חוב, דכיון שכתב לו שטר מכירה ומסר לו גם השטר חוב, ששוב א"צ ללוקח לתבוע למוכר רק להלוה שלו, משו"ה מהני, משא"כ כשמכר לו שדה לכשאקנה, אף שהשטר בידו דלוקח אחר שקנה המוכר השדה, לא מהני, כיון שצריך לתבוע להמוכר לו לא הוי כתפיסה, דלא חשיב תפיסה כשתופס שטר רק כשאין צריך לתבוע להמוכר לו. ואם באנו לפירוש הסמ"ע שמסר לו שטר אחר שבא לעולם, והיינו שטר חוב על עצמו דמהני, דין אמת הוא, אך זה אינו נלמד מהעיסור כלל, וזה הוא מתשובת הריב"ש סי' של"ה שכתב בסוף התשובה דאם זקף עליו במלוה אחר שבא לעולם דקנה, וע"כ היינו שכתב שטר על עצמו. נתייה"מ חידושים שם יוביאורים ד

³⁰ בלבוש כתב והכי מסתברא, שהרי גם השיעבוד אין לו מקום עתה בשעת שיעבוד שיהול עליו אולם בש"ך שם ה השיג עליו דהא בהדיא איתא בש"ס בב"ב פ' מ"ש (דף קנ"ז) בעי שמואל דאקני וקנה מהו תיבעי אפי' אליבא דרבנן דאמרי אין אדם מקנה דשלב"ל ופי' רשב"ם מי שאני שעבוד מקנין ומסיק התם בש"ס דשאני שעבוד מקנין וכ"פ כל הפוסקים כדלעיל ר"ס קי"ב אלמא דעדיף שעבוד מקנין וע"כ גם הי"ח מודים לזה אלא דס"ל דכל שלא בא עדיין לעולם יכול לחזור בו.

³¹ ש"ך שם ה

³² סמ"ע שם יז

³³ סמ"ע שם ה

³⁴ ועיין קצוה"ח שם ד שדן האם אפ"ל כן אף במעות לפירותיו. והעלה שאף בזה אמרי' הכי וכתב "ורוב הקדשות ונדבות שבערי ארץ ישראל המה על דרך זה, דהקרן לנותן והריות לעניים או לתלמוד תורה, ועיין מוהרי"ט חלק (יו"ד) [ב' ס' מ"ה] שכתב דכה"ג מותר להלות בריבית כיון שאין לעניים בקרן כלום לאו בעלי ממון מיקרי ע"ש. ובהא לא מספקי כלל דאיך יזכו בריזות, לכן נראה ברור כמ"ש דמהני מעות לפירות. אחר כתבי בא לידי ספר בני יעקב (מאמר ב' קנין עא, ע"ג ד"ה ויש לברר) וראיתי שהשיג ג"כ על מוהר"ם אלשיך במקצת ראיות שכתבנו ע"ש, ות"ל כוונתי לדעתו הרמה". וכן בנתייה"מ שם ביאורים ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

מקנה לו היין לדמיו קנה, שאפילו בדבר שאינו נצמח מגוף הדבר כגון חורבה לאוירה ומצודה לדגים, קנה³⁵.

אם נשבע לקיים המקח, אף על פי שלא בא לעולם, צריך לקיים שבועתו. ומיהו אין החפץ נקנה בקנין זה, ולכן אם לא נוכל לכוף אותו שיקיים שבועתו כגון שמת, אין אותו החפץ משועבד לזה שאין הקנין כלום.

וכן הדין אם שאל על שבועתו אף על פי שהוא חי א"צ ליתנו לזה.

כשם שאין אדם יכול להקנות דבר שלא בא לעולם, כך אינו יכול למחול דבר שלא בא לעולם.

אולם יכול אדם לסלק עצמו וכחו מדבר שלא בא לעולם. כשיש לו שעבוד על נכסי חברו, שכיון שכבר נשתעבד לו יכול לסלק אותו שעבוד אף מנכסים שעדיין לא קנה הנתחייב, כיון דמ"מ כבר נשתעבד לו הנתחייב³⁶.

ד. מכר בור לא מכר מימיו

כבר התבאר לעיל דף עה: שהמוכר בור³⁷ לא מכר מימיו שהיו מכונסים בור³⁸, וי"א³⁹ שמכר בור, מכר מימיו.

³⁵ נתיה"מ חידושים שם יב

³⁶ סמ"ע שם כא

³⁷ שו"ע ונו"כ רכ טז

³⁸ ובגמרא ופוסקים משמע דהיינו המים המכונסים שם בשעת מכירה, דומיא דאוצר ופירות, אבל מה שבאו לאחר מכירה מכורים, וכתב הסמ"ע בשם הריטב"א שאם מכר באר מים חיים לכו"ע המים מכורים, ועי' שו"ת דברי מלכיאל ח"ד סימן קמו בדין מכר לו שדה והשאיר לו זכות השתמשות בבאר שבתוכו, ודן שם אם מי באר הוא דשלב"ל, ואם אמרינן דהוי כשיור באר למימיו.

³⁹ ברמ"א שם מטור בשם רשב"ם והרא"ש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

